

811.135.1
G95

SORIN GUIA

ELEMENTE
DE
DIALECTOLOGIE ROMÂNĂ

Sorin Guia

**Elemente
de
dialectologie română**

Sorin Guia

**Elemente
de
dialectologie română**

CUPRINS

Preliminarii	9
I. INTRODUCERE	11
I.1. Obiectul dialectologiei	11
I.2. Constituirea dialectologiei ca disciplină lingvistică. Atlase lingvistice occidentale	14
I.3. Momente din istoria dialectologiei românești. Atlase lingvistice românești	17
II. VARIETATEA LINGVISTICĂ	25
II.1. Variantele teritoriale ale limbii	25
II.1.1. Dialectul	27
II.1.2. Graiul	28
II.1.3. Subdialectul	29
II.1.4. Idiolectul	31
II.2. Cauzele care au condus la diversificarea dialectală	34
II.3. Cauzele unificării dialectale	35
II.4. Criterii în delimitarea unităților dialectale	36
II.4.1. Criterii lingvistice	37
II.4.2. Criterii extralingvistice	38
III. REPARTIȚIA DIALECTALĂ A DACOROMÂNEI	41
IV. DESCRIEREA VARIETĂȚII DIALECTALE A DACOROMÂNEI	51
IV.1. Subdialectul moldovean	51
IV.1.1. Fonetica	52
IV.1.2. Morfologia	70
IV.1.3. Lexicul	74
IV.2. Subdialectul muntean	76
IV.2.1. Fonetica	77
IV.2.2. Morfologia	82
IV.2.3. Lexicul	86

IV.3. Subdialectul bănațean	90
IV.3.1. Fonetica	90
IV.3.2. Morfologia	98
IV.3.3. Lexicul	102
IV.4. Subdialectul crișean	106
IV.4.1. Fonetica	107
IV.4.2. Morfologia	119
IV.4.3. Lexicul	124
IV.5. Subdialectul maramureșean	126
IV.5.1. Fonetica	127
IV.5.2. Morfologia	134
IV.5.3. Lexicul	137
IV.6. Graiurile ardelenesti	138
IV.6.1. Fonetica	140
IV.6.2. Morfologia	149
V.6.3. Lexicul	156
V. DESCRIEREA DIALECTELOR SUD-DUNĂRENE	161
V.1 Dialectul aromân	161
V.1.1 Date generale despre aromâni	161
V.1.2. Fonetica	169
V.1.3. Morfologia	174
V.1.4. Lexicul	182
V.2. Dialectul meglenoromân	184
V.1.1 Date generale despre meglenoromâni	184
V.2.2. Fonetica	188
V.2.3. Morfologia	193
V.2.4. Lexicul	198
V.3. Dialectul istroromân	200
V.3.1 Date generale despre istroromâni	200
V.3.2. Fonetica	205
V.3.3. Morfologia	211
V.3.4. Lexicul	219
VI. SINTEZE	225
VI.1. Stadiul actual al palatalizării labialelor în subdialectul moldovean, pe baza NALR. <i>Moldova și Bucovina</i>	225

VI.2. Aspecte dialectale din Bucovina, reflectate în comunele Vicovu de Jos, Mănăstirea Humorului și Straja	239
VI.3. Aspecte dialectale din Țara Moșilor, reflectate în comunele Scărișoara și Gârda de Sus, județul Alba	261
BIBLIOGRAFIE	275

Preliminarii

Lucrarea de față își propune să răspundă cerințelor actuale privind cercetarea limbii vorbite în spațiul dialectal românesc. Dacă primele capitole sînt consacrate unor probleme teoretice fundamentale ale dialectologiei românești (raportul limbă-dialect, variantele teritoriale ale limbii, repartitia dialectală a dacoromânei, descrierea celor patru dialecte ale limbii române, în general), partea finală a lucrării are în vedere ilustrarea varietății regionale actuale prin intermediul unor studii de caz și sinteze (de ex., descrierea particularităților unor graiuri, cum ar fi cele din Mănăstirea Humorului, Vicovu de Jos, Straja – din Bucovina, ori Gârda de Sus și Scărișoara – din Munții Apuseni; prezentarea fenomenului palatalizării labialelor pe baza exemplelor consemnate în atlasele lingvistice moldovenești), pornind de la texte dialectale actuale, transcrise fonetic după sistemul utilizat de *Atlasul Lingvistic Român*, cu semne diacritice.

Întrucît subiectul vorbitor este, de regulă, posesorul unor registre variate de exprimare, înregistrările actuale efectuate în unele puncte din Bucovina și din Țara Moșilor ne-au determinat să operăm o selecție a informatorilor respectînd atît variația diatopică, cît și variația diastratică, să identificăm un raport corect între inovație și conservatorism.

Ținînd cont că anchetele dialectale pentru *NALR*, pe regiuni au fost efectuate acum peste patru decenii, că schimbările lingvistice datorate influenței mass-media și a normei literare s-au intensificat, mai ales după căderea comunismului (acțiunea nivelatoare a limbii naționale unice asupra graiurilor locale manifestîndu-se peste tot, asupra tuturor generațiilor și categoriilor de vorbitori), lucrarea de față se dorește a fi o descriere a fenomenelor fonetice, lexicale și morfosintactice a dialectelor românești și a graiurilor dacoromânei actuale. Din acest punct de vedere, concluziile noastre privitoare la

româna vorbită dialectală ar putea stimula interesul dialectologilor, specialiștilor în istoria limbii române, studenților filologi, cercetătorilor interesați de limba română vorbită în general sau de situația actuală a graiurilor românești, în special.

